

Reducing Escape Behavior and Increasing Task Completion with Functional Communication Training, Extinction and Response Chaining

J S Lalli, S Casey, and K Kates, 1995, Journal of Applied Behavior Analysis

באדיבות סנדרה אנטוניב

אימון בתקשורת פונקציונאלית (FCT – Functional Communication Training) הינו הליך הכולל 2 שלבים: (1) זיהוי הפונקציה של התנהגות המטרה. (2) חיזוק של תגובה תקשורתית נאותה ע"י שימוש במחזק המשמר את ההתנהגות הלא נאותה. הליך FCT יעיל בהפחתת התנהגות לא נאותה אך לעיתים קיים חשש כי יישומו עלול לקטוע את רצף הפעילות ובכך להגביל הזדמנויות ללמידה.

מטרת המחקר: הערכת יישום הליך FCT בשילוב עם שרשרת תגובות והכחדה. החוקרים לימדו את משתתפי המחקר תגובה תקשורתית נאותה ולאחריה יישמו הליך שרשרת תגובות במטרה להגביר את המשימתיות וההיענות שלהם למשימה.

משתתפים וסביבה: הסשנים נערכו בבית חולים, בתוך מחלקה לטיפול בבעיות התנהגות קשות. שלושת משתתפי המחקר הינם פצינטיים המאושפזים במחלקה. (1) ג'ו- בן 10, עם פיגור שכלי בינוני, אושפז עקב התנהגות פגיעה עצמית- SIB. (2) ג'ן- בת 15, עם פיגור שכלי בינוני ו- ASD, אושפזה לטיפול ב- SIB. (3) קים, בת 13, עם פיגור שכלי בינוני ו- ASD, אושפזה לטיפול בהתנהגות האגרסיה.

מהלך המחקר: בעקבות המידע שאספו החוקרים, עלתה השערה כי התנהגויות המטרה (SIB ואגרסיה) הופיעו בסבירות גבוהה במהלך דרישה לביצוע פעילות מודרכת במורכבת משלבים. נבחרה משימה המורכבת מ-16 שלבים ובוצע ניתוח פונקציונאלי לבדיקת ההשערה בשני תנאים: (1) תנאי דרישה- כל 30 שניות ניתנה הוראה לביצוע שלב במשימה. לתגובה נכונה ניתן חיזוק מילולי וכתגובה להופעת התנהגות מטרה ניתנה הפסקה של 30 שני. (2) תנאי משחק- המתנהג קיבל גישה חופשית לפריטים מועדפים, כל 30 שני התרפיסט העיר הערות ניטרליות ולא הגיב על הופעת התנהגות המטרה. תגובה תקשורתית נאותה הוגדרה כאמירת "לא" / מתן כרטיס עם המילה "הפסקה" לתרפיסט / הזזת הראש בתנועת "לא" בתגובה לדרישה.

התערבות: 1) תנאי FCT + הכחדה: זהה לתנאי דרישה בנייתוח פונקציונאלי + אמירת " אם את/ה לא רוצה לעבוד עכשיו, אמור/ אמרי לא" (או כל תגובה נאותה אחרת שנלמדה). את התגובה הנאותה יש לתת תוך 10 שני' ממתן ההוראה. תוצאות לתגובה: (א) אין תגובה- ניתן סיוע. (ב) הופעת התנהגות מטרה- המתנה של 10 שני' + מתן סיוע לתגובה תקשורתית נאותה. (ג) תגובה נכונה- מתן שבח מילולי+הפסקה מדרישה למשך 30 שני'. (2) תנאי FCT + הכחדה+ שרשרת: מטרת תנאי זה היא להעלות בהדרגה את הדרישה לכמות תגובות נכונות לפני מתן הפסקה מדרישה עפ"י לוח חיזוקים קבוע שהורחב בהדרגה (FR1-FR16), בריחה מדרישה מותנת בסיום X שלבים מתוך השרשרת. המטרה – המתנהג יסיים את כל שלבי המשימה עד סוף הסשן. תוצאות לתגובה: (א) תגובה תקשורתית נאותה- " אמרת יפה אך עליך לסיים שלב X ואז תוכלי לבקש הפסקה. (ב) הופעת התנהגות מטרה- באם הופיעה במהלך ביצוע שלב בשרשרת, התרפיסט לא מגיב. אם הופיעה אחרי ביצוע השלבים עפ"י הקריטריון- המתנה של 10 שני' +אמירת "רוצה עבודה נוספת?" + מתן הפסקה של 30 שני' על תגובה נאותה.

תוצאות: ניתוח פונקציונאלי הוכיח כי התנהגויות אגרסיה ו-SIB משתמרות ע"י חיזוק שלילי (בריחה). (1) תנאי FCT + הכחדה: רמת התנהגות המטרה ירדה בהשוואה לנתוני קו בסיס. נצפתה עליה באחוזי תגובה תקשורתית נאותה אצל כל המשתתפים. (2) תנאי FCT + הכחדה+ שרשרת: נצפתה הפחתה בהתנהגויות הלא נאותות ועליה בתגובה תקשורתית נאותה לבקשה להפסקה. בנוסף, אצל כל משתתפי המחקר נצפתה עליה זמנית ברמת התנהגות לא נאותה במהלך ביצוע שלבי השרשרת אך יחד עם זאת נצפתה עליה במשימתיות וביצוע הוראות במהלך השלבים (בהשוואה לנתוני קו בסיס).

דיון ומסקנות: עיקר ההתמקדות במחקר זה בהערכת ההשפעה של מרכיב שרשרת התגובות בתוך חבילת הטיפול על הגברת המשימתיות וההיענות לדרישה למשימה וכן הפחתת זמינות הבריחה ממשימה. על אף שבתנאי FCT+הכחדה פחתה התנהגות המטרה, המשתתפים לא הדגימו היענות למשימה כיוון שאפשרות הבריחה ניתנה להם בתגובה להתנהגות תקשורתית נאותה, מכאן אנו למדים כי למרכיב שרשרת התגובות חשיבות רבה בהגברת המשימתיות של המתנהג וההיענות שלו לדרישות המטלה זאת כיוון שבריחה ניתנה רק אם וכאשר הושלמו השלבים במשימה (עפ"י קריטריון שנקבע מראש).